

1. etapa 1945-48

- po válce vstupuje velká šíře uměleckých a politických názorů
- díla napsaná během války konečně mohou být vydávána

Situace po osvobození

a) **vězeňská literatura** (sborníky) - básně, povídky

BÁSNĚ Z KONCENTRAČNÍHO TÁBORA - verše Josefa Čapka

REPORTÁŽ PSANÁ NA OPRÁTCE - Julius Fučík

b) **beletrie**

NĚMÁ BARIKÁDA - Jan Drda (černobílé vidění - ale čtivé)

- soubor 10 povídek, pojmenováno podle poslední z nich

Povídka **VYŠŠÍ PRINCIP**

PROBLÉMY NADPORUČÍKA KNAPA - Jiří Mucha (syn Alfonse Muchy), dokumentární prvky, o příslušnících naší armády ve Francii a Anglii.

MUŽI JDOU VE TMĚ - Jiří Marek, tragický příběh skupiny parašutistů

PANOPTIKUM HŘÍŠNÝCH LIDÍ MĚSTA PRAŽSKÉHO JIŘÍ MAREK – cyklus prvorepublikových detektivek

c) **první vlna židovské literatury**

Jiří Weil: ŽIVOT S HVĚZDOU

- jeho přínos: osudy českých Židů za protektorátu, první v české literatuře, otevřel tuto tematiku, román s autobiografickými rysy. Hlavní hrdina (žid Josef Roubíček), který čeká na transport, je postupně zbavován veškerého majetku a zůstávají mu pouze matrace a kamna. Čeká, až ho zavolají do transportu, ale nějakou náhodou je vyřazen z evidence, nakonec se vzepře a schová se u přítele Martena
- jeho pokračovatel je A. Lustig

2. etapa 1948-56

- stalinismus, první vlna emigrace: E. **Hostovský**, Jan **Cep**, Ivan **Blatný**, František **Listopad**, **Voskovec**, F. **Peroutka**, V. **Fischl**, Pavel **Tigrid**
- procesy, týrání, čistky, vyřazování knih z knihoven,
- próza - oficiální (budovatelská); druhá vlna válečné a židovské literatury; samizdat; exilová tvorba, vzniká underground
- pročištěny vysoké školy od nežádoucích profesorů a studentů
- procesy se spisovateli zelené internacionály a skupiny Prokůpek a spol. (např. Zahradníček)
- Babice: spíše provokace, aby se mohla rozpoutat akce proti kulakům – byli zastřeleni 3 komunističtí hodnostáři
- procesy s komunistickými špičkami (odsouzeni byli např. Husák, Slánský – popraven)
- 233 rozsudků smrti, cca 180 vykonáno
- k uvolnění došlo až po smrti Stalina a následně Gottwalda
- zrušen SYNDIKÁT ČESKOSLOVENSKÝCH SPISOVATELŮ a založen SVAZ ČESKOSLOVENSKÝCH SPISOVATELŮ
- rušeny časopisy, literární skupiny a nakladatelství (zůstal pouze ODEON)
- zakázán zahraniční tisk a literatura
- do ústraní jde SKUPINA 42, trpěni jsou pouze KVĚTNÁCI
- v Brně se smí vydávat HOST DO DOMU
- po smrti Stalina se k moci dostal Chruščov, který byl ale roku 1964 násilně sesazen

OFICIÁLNÍ: socialistický realismus, schematismus, budovatelský román

plytká témata - problémy na stavbách, v dělnických kolektivech, postavy se stávají figurkami, kladní hrdinové, snaha o monumentální budovatelské fresky, viditelné i v českém filmu 50. let

Václav Řežáč - romány **NÁSTUP**, **BITVA**

Jan Otčenášek - román **PLNÝM KROKEM**, průlom do schematismu je román **OBČAN BRYCH** (55)

druhá vlna válečné a židovské literatury

LADISLAV FUKS - **PAN THEODOR MUNDSTOCK**: psychologický román o osudu pražského Žida, který je sužován možnostmi, že bude transportován do koncentračního tábora; rozhodne se připravovat na budoucí situaci (např. spí na pryčně, moří se hladem a tahá těžké věci), zároveň prožívá řadu halucinací a dialogů se svým stínem, způsobených jeho psychickou nemocí - schizofrenií; transportu se nedožije, přejede jej auto a zemře. Román zobrazuje, jak obyčejného člověka ponižuje a pokřivuje diskriminace a strach.

MÍ ČERNOVLASÍ BRATŘI - povídky

Norbert Frýd - **KRABICE ŽIVÝCH**

Jan Otčenášek - **ROMEO**, **JULIE A TMA**, **KULHAVÝ ORFEUS**

Karel Ptáčník - **ROČNÍK 21**

Arnošt Lustig - **NOC A NADĚJE**, **DÉMANTY NOCI**

EXIL - problémy s emigrací, cesty přes uprchlické tábory, emigrace přes Německo - to má ještě daleko do prosperující země, ani v USA není na růžích ustláno, exilová literatura se ocitá v izolaci, bez naděje na širší ohlas.

- změna po r. 1951 - začalo pravidelné vysílání **SVOBODNÉ EVROPY** - F. Peroutka, vše se zlepšovalo pomalu. Pro katolickou literaturu - důležitá činnost Křesťanské akademie v Římě, nejdůležitějším počinem v USA - **Pavel Tigríd** založil 1956 v New Yorku čtvrtletník **SVĚDECTVÍ**, později se redakce přesunula do Paříže.

Egon Hostovský - **NEZVĚSTNÝ**, **PŮLNOČNÍ PACIENT**, **DOBROČINNÝ VEČÍREK**

Vojtěch Fischl - (hebrejské jméno Avigdor Dagan) - **HOVORY S JANEM MASARYKEM**

Pavel Tigríd (vl. jm. Pavel Schónfeld) - od 1945 pracuje na ministerstvu zahraničních věcí, po 1948 - emigrace, založil Pomocný výbor pro uprchlíky z ČSSR, sestavil redakci stanice **SVOBODNÁ EVROPA**, později programový ředitel v Mnichově, založil 1956 - **SVĚDECTVÍ** (pro kulturu a politiku), spolupráce s Peroutkou, v nepřítomnosti odsouzen k 14 letům vězení, návrat domů po 1989, poradce Havla, přenesl i **Svědectví**, jeho činnost uzavřel 1992, 1994 ministrem kultury.

Jan Čep - emigrace Francie 1948, zde až do smrti 1974, katolická orientace, mnoho knih vydal v exilu, povídky: **POLNÍ TRÁVA**, **CIKÁNI**

SAMIZDAT - termín je vhodnější až pro literaturu po 1970, někdy se nazývá též jako „literatura v katakombách“; jde o nezávislou, svobodnou literaturu, ilegálně pracuje **SURREALISTICKÁ SKUPINA** - sborníky **ZNAMENÍ ZVĚROKRUHU** (1951), vysoká výtvarná úroveň, činnost — básníků ve vězení (izolované akce, opisy)

3. etapa 1956-1968

Uvolnění, kritika schematismu, kritika Štolla a Nejedlého, první vystoupil Jan Grossmann, psal o potlačení osobnosti a osobitosti v literatuře, o černobílých formulacích. Štoll a jeho dogmatikové vystoupili proti - čistky v nakladatelstvích, hlavně v Československém spisovateli- odchod Grossmana, Hiršala, Bednáře a ředitele Fikara. I přesto vyšlo několik pozoruhodných děl (definitivně bořily schémata oficiální literatury)

Josef Škvorecký – ZBABĚLCI: 1. velký román, vydáno až na podruhé v roce 1963, poté hned zakázáno; zachycuje 8 dnů okupace, deník Dannyho Smiřického (jeho alter ego, promítá do něj svůj život); každá kapitola začíná Dannyho odchodem a končí příchodem zpět domů; ukazuje poslední dny okupace, kritizuje zbabělství Čechů, je proti luminismu, popisuje partyzánsství a anarchismus; často se objevuje jazz (jako jakási hranice mezi starou a mladou generací)

Edvard Valenta - JDI ZA ZELENÝM SVĚTLEM

v 60. letech nastoupila nová generace:

Ivan **Klíma**, Alexander **Kliment**, Jan **Trefulka**, Jan **Procházka**, Josef **Škvorecký**, Václav **Havel**, Ludvík **Vaculík**, Bohumil **Hrabal**, Vladimír **Páral**, Jiří **Gruša**, Ota **Pavel**, Eva **Kantůrková**, Vladimír **Körner**

OFICIÁLNÍ

vliv KSČ, u moci literáti Drda, Řezáč (měli přezdívku Drzáč),

vytyčili nový program:

- zobrazit rysy socialistického člověka,
- zobrazování třídních konfliktů,
- život na venkově.

Spory o avantgardu, pokusy o rehabilitaci avantgardy - M. Kundera, V. Nezval.

KONFERENCE O KAFKOVĚ, Liblice – ti, co hodnotili Kafku jako chorobný zjev byli v defenzívě. Uznání významu Kafky. Organizátor: Goldstücker. Uvolnění i katolické literatury.

Proměny prózy:

Kliment -**MARIE**; I. Klíma - **HODINA TICHÁ**;

A. Lustig - MODLITBA PRO KATEŘINU HOROVITZOVOU: novela podle skutečné události z roku 1943 v Itálii (Tehdy Němci na Sicílii zajali bohaté židovské podnikatele s americkými pasy, pod záminkami z nich vymámí jejich peníze a ožebračí je, pak je pošlou s mladou tanečnicí Kateřinou do plynu. Ta si to jako jediná uvědomí, vytrhne dozorců pistoli a zastřelí ho, i když ví, že vzpoura je marná.)

Hrabal - PERLIČKY NA DNĚ, TANEČNÍ HODINY PRO STARŠÍ A POKROČILÉ

Romány deziluze

M. **Kundera – ŽERT:** román, tragický obraz deziluze hl. hrdiny ze série žertů, kvůli kterým se zaplétá do světa komunistických fanatiků a udavačů; nejprve je jeho nevinný studentský žert brán smrtelně vážně a je za něj pronásledován, touží se pomstít, ale odplata (svedení udavačovy manželky) se mine

účinkem, protože je brána s povděkem (i udavač je jí nevěrný), celá situace je největší žert osudu.
Zfilmováno Jaromilem Jirešem v roce 1968

Vaculík – SEKÝRA: srážka starého uvědomělého komunisty se svým synem – redaktorem; objevuje se tu valašské nářečí, do jisté míry experimentální próza

Körner – ADELHEID: Děj se odehrává v Sudetech krátce po skončení druhé světové války. Do vesnice je jako správce znárodněného majetku přidělen bývalý voják ze západní fronty, je ubytován ve vile po místním aktivním nacistovi, kde se setkává s jeho dcerou. Ve filmu se stýkají traumata obou hlavních postav, způsobená prožitými událostmi. Novelu zfilmoval František Vlácil.

Karel PECKA - HOREČKA, NA CO UMÍRAJÍ MUŽI

M. Kundera - vystoupil 1967 na 4. SJEZDU SČSS - ostře proti cenzuře, nesvobodě Pražské jaro 1968 - socialismus s lidskou tváří, rehabilitační komise, vedl J. Seifert ohlas: Vaculík - Dva tisíce slov (červen 1968, podpisová akce) - za 2000 slov 2000 tanků, okupace srpen 1968.

